

„Познатата и непознатата съдебна власт”

Съдебната власт, наред с изпълнителната и законодателната, е един от фундаментите на модерната държава. Независимостта на Темида от останалите две власти и високото обществено доверие са гарант за стабилна демокрация. Ролята на правораздавателната система е да регулира отношенията между физическите и юридическите лица позовавайки се на законовите норми и уредби.

За успешното функциониране на съдебната власт, както и за цялостната демократична среда изобщо, е изключително важна добрата информираност на гражданите за техните права. „Свободата не може да бъде съхранена без всеобщо знание сред хората“ /Джон Адамс/. Именно това трябва да е една от основните точки на реформата в Темида. Доброто ниво на познаване на собствените им права, би улеснило хората при справянето им с различни житейски ситуации. Голяма част от гражданите не са се сблъскали лично с правораздавателната система и правят своите изводи за нея въз основа на новините, които витаят в медийното пространство. Ако спрете на улицата десет човека, на случаен принцип и ги попитате какво мислят за съдебната власт, в голямата си част отговорите биха били изпълнени с критики. Сигурно ще чуете как магистратите са мошеници и ако нямаш пари и връзки по “високите етажи”, нищо добро не те очаква. За съжаление, това е “познатата” на народа съдебна система. Пред нашето общество на дневен ред стои важният въпрос за съдебната реформа. Темида има не леката задача да изчисти опетнения си публичен образ, връщайки доверието на гражданите в правосъдието. За това са нужни активни усилия както от самата съдебна власт, така и от цялото общество. “Демокрацията е въпрос на действия, а не на думи” /Елиноор Рузвелт/.

Какви са причините за покварения образ на правораздавателната система? Те са няколко. Първата от тях е ролята на медиите във формирането на общественото мнение. Живеем в епохата на новите технологии и е почти невъзможно човек да остане изолиран от случващото се около него. В комерсиалния 21 век, ролята на четвъртата власт да информира обективно и да бъде в полза на обществото е поставена под съмнение. Често пъти, целейки по висок рейтинг, журналистите са готови да си служат с гръмки заглавия, целящи привличане на интерес. Първите страници на вестниците традиционно биват заети от най-скандалните новини, а място за положителното като че ли няма. Преувеличаването и търсенето на сензации са често използвани прийоми. За това не е изненада, когато при избухване на скандал със замесен магистрат, като че ли цялата гилдия бива представена като виновна. Демонизирането на Темида е едно от “любимите” занимания на родните медии. За това не е изненада и ниското доверие в нея.

Втори основен фактор са опитите за оказване на натиск от страна на другите две власти върху Темида. Доста често, особено по време на предизборни кампании, множество политици се упражняват на тема съдебна власт. Валят гръмки обещания за справедливо правосъдие и промени, за удовлетворяване на желанията на гражданите и безкомпромисна борба с корупцията. Има случаи в които министри си позволяват да издават присъди, без фактически да има произнасяне на правораздавателен орган. Това съответно поставя съда в неудобно положение, тъй като вече пред обществото е обявен изхода на дело, което дори не е гледано, което влияе на обществените настроения. Естествено, плюейки по съдебната система, държавниците се опитват да трупат позитиви, макар и уронвайки престижа на Темида, която се явява гарант за стабилна демокрация. Това свидетелства за чисто и просто политическо късогледство.

Другата причина за липса на вяра в съдебната система е самата тя, или поне в сегашния и вид. Страната ни е обект на критики от Европейският съюз и други наши партньори за липсата на реформи и влезли в сила присъди по знакови дела. Наскоро се стигна до там, че френският посланик открито заяви за “гнилите ябълки” в съдебната ни система. Оставяйки на страна въпроса, до колко чужд дипломат има право да се намесва във вътрешните работи на държавата, в която пребивава, факт е, че проблеми има. Хората, които са се сблъскали с правораздавателната система, ще ви кажат, че процедурите понякога са мудни, като отнемат дори няколко години, което допълнително подрива доверието на гражданите. Забавеното правосъдие може да бъде считано за липсата на такова.

Нека да видим каква е “непознатата” ни съдебна система. Тя е пълна с хора, отдадени на работата си, за които водещи са законовите и морални принципи – хора с интегритет. Те дават всичко от себе си в името на правдата и тържеството на закона. Дали тяхната работа, обаче, се “вижда” и цени от обществото? Едва ли... Подобни новини по традиция нямат място на първите страници на средствата за масова информация. Така работещите в съдебната система, които изпълняват съвестно своите задължения остават някъде в забвение. Върху тях бива хвърлена мантия, която ги прави невидими и техният труд остана незабелязан и още по лошо – недооценен. Какъв стимул за работа би имал един новопостъпващ на работа в съдебната система човек, при положение, цялата помия, която се излива върху Темида? За това хората, които въпреки всички хули и етикети, които се залепят на цялата гилдия, продължават ревностно да се раздават, следвайки строго закона са достойни за уважение.

Малко известен в публичното пространство факт е, че множество съдии, особено в по-големите градове биват затрупани от работа. Това прави бързото правосъдие невъзможно – физически няма как толкова много дела да бъдат обработени за кратък период от време. А допълнителният натиск що се отнася до срокове, при висока натовареност само би предизвикал понижаване на качеството на правосъдието – нещо напълно неприемливо.

Именно този проблем е едно от предизвикателствата с които трябва да се справи съдебната реформа. Механичното увеличаване на броя на съдиите не би било оптимално решение. Не е тайна, че в България съдийското съсловие има по висока средна численост от това в Европа. Освен това, едно наемане на допълнителен персонал би повишило и разходите на и без това недостатъчния бюджет. Доста по разумно би било умелото управление на човешките ресурси. Командироване на съдии от райони с по-малка натовареност в такива с по-голяма и реорганизация на самите райони изглеждат като логични стъпки.

Подобряването

на “познатия” образ на съдебната система, сред обществото, остава основно предизвикателство

пред Темида. Наред с мерките за утвърждаване и спазване на висока професионална етика, органите на съдебната власт трябва да бъдат проактивни като предоставят достатъчно информация в публичното пространство за своите усилия в

тази посока. Радващо е, че се забелязват действия в тази посока, особено последно време. Положителен пример в това отношение е проект „Укрепване на капацитета на ВСС за по-добро управление на комуникационните процеси и повече прозрачност в дейността на съдебната система”, финансиран от оперативна програма “Административен капацитет”. Той предвижда създаване на медиен център, организирането на информационни

и разяснителни кампании, както и дни на отворените врати. Подобни стъпки биха могли да допринесат за подобряване на ефективността и комуникацията в съдебната система и ВСС, както и повишаване на прозрачността – едно от нещата които гражданите желаят най-силно. Подобна политика без съмнение би довела до растеж на общественото доверие в Темида и осветляване на “непознатата” съдебна власт.

Вземайки

предвид подобни планове няма как да отречем добрата воля на правораздавателната система да подобри връзката си с гражданското общество. Дали този процес ще се увенчае с успех? Няма как да бъдем сигурни. Единственото сигурно нещо е, че за постигане на положителна промяна в отношенията между съдебната власт и хората са нужни двустранни усилия.